

Andrzej Wajda: „Szeretem, ha körbevesznek, ha értelmesen cseveghetek, ha sokan várnak rám. Andrzej Wajda: „Szeretem, ha körbevesznek, ha értelmesen cseveghetek, ha sokan várnak rám. Ha nem ezt érzem, nincs is kedvem felkelni...” És mint Pozsonyban kiderült: tetemes film- és színházrendezése mellett a festészetnek sem fordított hátat. Eredetileg ugyanis festőnek készült. Három évet végzett el a krakkói Képzőművészeti Akadémián, miután úgy döntött, hogy tanulmányait a lódzi Filmművészeti Főiskolán kezdi előlről. Életművéért öt évvel ezelőtt Oscar-díjat kapott. Japánban készült több mint kétszáz tusrajza egyértelműen azt bizonyítja: ha nem állt volna a kamera mögé, grafikusként is sokra viszi. Hamu és gyémánt, Tájkép csata után, Az ígéret földje, A wilkói kisasszonyok, A márványember, A vasember, Korczak... díjak Velencében, Berlinben, Cannes-ban, Montrealban, Moszkvában, San Sebastianban, César a franciáktól, Felix az Európai Filmakadémiától, Arany Golem Prágából, s mindemellett ami a legfontosabb számára: a Kyoto Price, amelyet 1976-ban kapott Japánban. S mivel az elismeréssel pénz is járt, 350 ezer dollárból Krakkóban Manggha Centrumot nyitott, amely a japán művészet otthona. A vonzalom, az érzelmi kötődés és a szellemi kapocs erősebb nem is lehetne. Nézem a rajzait: gésák és pagodák Kyotóban, Yamagata állomása, a Hotel Pacyfic kertje Tokióban, színház a piacon Yokohamában, kapuk, hidak, zarándokhelyek, maszkot öltött színészek és buddhista szerzetesek, császári szalonok és imahelyek, virágzó fák, színes halacsok, Akira Kurosawa egy kávéházban... rafinált és tökéletes világ, hófehér alapon pontosan megrajzolt csodák. Bennem a filmjeiből is megmaradtak olyan kockák, amelyek képzőművészeti alkotásoknak, lenyűgöző festményeknek és beillenek. Például a Nyírfaliget és a Menyegző egyes jelenetei, vagy a Danton utcaképei. Ezekhez kimondottan kapóra jöhetett, hogy pályája első éveiben régi nagy mesterek páratlan alkotásait tanulmányozta. Életem egyetlen kábítószere... a film. Nem! Látja, ez az érdekes! Mindenki a filmre gondol, ha azt mondom: életem kábítószere. Csakhogy a festészet mindig is fontosabb volt számomra. Még a filmnél is fontosabb, amit nagyon szeretek. Sokáig tényleg azt hittem, festő lesz belőlem. Talán, ha erősebb lett volna a jellemem, az elhatározásom... Erősebb? De hiszen így is vasember! De ha acélból lennék, kitarítottam volna az eredeti elképzelésem mellett. Én viszont megijedtem, kérem! A festészet ugyanis meglehetősen magányos hivatás. Ott áll az ember a vászon előtt, és még a modelljével sem beszélgethet. Szörnyű! A festőnek egyetlen igaz barátja és kollégája önmaga, mondta annak idején egy barátom, és teljes mértékben igaza volt. Én viszont megijedtem. Attól tartottam, hogy unalmas leszek önmagam számára. Arról nem is beszélve, hogy szeretem, ha körbevesznek, ha értelmesen cseveghetek, ha sokan várnak rám. Ha nem ezt érzem, nincs is kedvem felkelni. A filmforgatás pedig szerencsére arról szól, hogy egy kellemes csapat, egy másik család tagja az ember. Utazni kivel szokott? Krystynával, a feleségemmel. Aki jelmeztervező. Krystyna Zachwatowicz. Az ő kosztümeit viselték a Szerelem Németországban és A bosszú színészei is. Krystyna minden nagy utamra elkísér. Japánban is mindig mellettem volt. Ha nem jutott volna el Távol-Keletre, nem is veszi kezébe a tust? Rajzoltam én azelőtt is, csak nem olyan intenzíven. Japán nagyon nagy hatással van rám. 1980 és 1999 között többször is jártam ott, és most boldog vagyok, hogy jelentős részét annak a szépnek és megnyugtatónak, amit ott láttam, megörökítettem. Majd ha kezdek felejteni, előveszem ezeket a rajzokat, és minden visszatér az emlékezetembe. Lefestettem például egy nagyon öreg fát, amely már százötven éve haldoklik, a japánok azonban mindent megtesznek, hogy életben tartsák. Ez a fa maga a csoda. Egy igazi fenomén. Tíz év múlva meg is kérem majd az asszisztenseimet, hogy nekem is szerezzenek olyan támasztékokat, mint amelyeket ez a csodálatos fa kapott. Lefesthettem volna az ottani utakat is, csakhogy azokban semmi

Írta: Új Szó

2005. július 18. hétfő - Módosítás: 2005. július 18. hétfő

különöset nem láttam. Olyanok, mint Amerikában. Engem a régi Japán arculata érdekel, és az emberek, akiket gyorsan megszerettem. Meg azok a csodálatos kertek, pagodák! Ha így tudtam volna rajzolni húszéves koromban is, mint most, nem biztos, hogy pályát módosítok. De mint mindenhez az életben, ehhez is gyakorlat és tapasztalat kellett. Átállásának viszont komoly eredménye lett: a lengyel történelem leghitelesebb filmes krónikásává vált. Van olyan alkotása, amelyet teljes egészében szeretne újraforgatni? Van. Az 1939-es lengyel összeomlás fájdalmas emlékéiről szóló Lotnát boldogan megcsinálnám még egyszer. Egy legalább apám emléke előtt is tiszteleghetnék. Aki hivatásos katonatiszt volt. Tüzértiszt, akit 1940-ben tizenötezer társával együtt a szovjetek Katynban hidegvérrel tarkón lőttek. A háborús téma amúgy is mindig vonzotta. A háborús években szenvedélyesen festettem, de miután elvégeztem a rendezői szakot, a lengyel történelem felé fordultam. Első filmem, A mi nemzedékünk hősei varsói fiúk, akik szembefordulnak a náci megszállókkal. A Hamu és gyémánt arról is szól, hogy a jaltai egyezmény értelmében a lengyelek megkérdezése nélkül a szocialista táborhoz csatolták az országot. A Lotna egy lovasszázad pusztulásának a története. És folytathatnám a sort egészen a Pan Tadeuszig. Ma már nem sajnálom, hogy a festővásznat vetítővászonra cseréltem. Annyi tehetség úgysem volt bennem, mint szeretett kollégámban, Andrzej Wroblewskiben. Az ön által létrehozott morális nyugtalanság mozija az egyetemes filmművészetben is fogalomná vált. Nyolcvankilencben, miután Lengyelország kivívta szabadságát, megszűnt ez az irányzat. Azóta nincs ilyen vagy ehhez hasonló csoportosulás. Minden évben készülnek filmek, de nincs új lengyel filmiskola. Ne felejtjük el: negyvenöt után tíz évnek kellett eltelnie, amíg megszületett az új lengyel stílus, az új filmes gondolkodásmód. Talán most is csak ki kell várni, hogy a lengyel film meglelje mai arculatát. A kommunizmus idején az igazság kimondása, a nagyobb szabadság elérése közös célként lebegett a rendezők előtt. Ma mindenki más akar lenni, senki sem vágyik szorosabb kapcsolatot kialakítani a többiekkel, végképp nem társulni velük. De nem látok ebben semmi természetellenest. Ha olyan erős lenne a politikai hatalom nyomása, mint nyolcvankilenc előtt, akkor biztosan más lenne a helyzet. Amikor a szovjet hatalom nem örült a politikai tartalmú filmeknek, történelmi témájú alkotások születtek. Kawalerowicz akkor forgatta A fáraót, Wojciech Has A megtalált saragossai kéziratot, én pedig a napóleoni háború idején játszódó Hamvakat. Ezek kétrészes filmek voltak, amelyek alapjául kiváló irodalmi alkotások szolgáltak. Szakemberek százai kaptak munkalehetőséget ezekben az alkotásokban, a hatvanas években valósággal felvirágozott a lengyel filmipar. A mozi mágikus erővel vonzotta a nézőket. A mai fiatalokra mekkora hatást tud gyakorolni? Nekik más filmek kellene. Őket – jobb esetben! – vagy a legifjabb kollégáim munkái érdeklik, vagy az amerikai produkciók, amelyek jelentős része kiváló butítószer. Az én nézőim már nem járnak moziba. Papucsban ülnek a tévé előtt. Fájdalmas felismerés volt ez számomra, de bele kellett törődnöm. A számomra fontos, izgalmas témák a fiatalokat egyáltalán nem érdeklik, az idősebbek pedig már nem nagyon mozdulnak ki a lakásukból. A francia koprodukcióban hárommillió dollárból forgatott Pan Tadeuszt mégis hétmillió lengyel látta. Ez volt az az időszak, amikor arról beszéltünk, mi lesz velünk, ha Lengyelország az Európai Unió tagja lesz. Maradunk vagy teljesen beolvadunk. S azok, akik az identitásukat keresték, meg is találták ebben a nagy horderejű történelmi eposzban. A francia Canal+ televíziós csatorna megrendelésére egy ötrészes történelmi dokumentumfilmet forgatott nemrég. Történelmi jegyzetek volt a címe. Az első rész a Napóleon seregében Olaszországban harcoló Dombrowszki-légióról szólt, az utolsó pedig Lech Walesa és a kommunista hatalom 1989-es gdanski megállapodásával zárult. Színházi nézőinek a legszívesebben szerte a világon Dosztojevszkij műveit kínálja. A félkegyelműt, az Ördögöket

A katyni mészárlásokról forgatja legújabb filmjét

Írta: Új Szó

2005. július 18. hétfő - Módosítás: 2005. július 18. hétfő

és a Bűn és bűnhődést többször színpadra vittem már. Az Egyesült Államokban, Németországban, Japánban, sőt Moszkvában is. Ami engem is meglepett: Moszkvában sem értik jobban Dosztojevszkijt, mint Japánban. A félkegyelmű Kurosawát is sokat foglalkoztatta. Filmre is vitte. És mondok még egy érdekeset: Japánban évente sokkal több tudományos munka születik Dosztojevszkijről, mint a Szovjetunió egykori tagállamaiban együttvéve. Bizonyára azért, mert rengeteget tudott az emberről. Legalább annyit, mint Flaubert a női lélekről. Nem véletlen, hogy mi, lengyelek jobban ismerjük Bovarynét, mint a feleségünket. Ha most tetemesebb összeghez jutna, filmet forgatna, vagy elutazna Japánba, hogy újra megmártózhasson az ottani kultúrában? Japánba mindig örömmel megyek, de arra a bizonyos csendes, nyugodt, lakatlan szigetre, ahová az emberek többsége vágyik, nem mennék soha. Ha kapnék mondjuk hárommillió eurót, de ha csak két és felet, az is elég lenne a következő filmemhez. A legnagyobb vágyam azonban az, hogy a Kyoto-Krakkó Centrum mellett, amely a Wawellel szemben áll, létrehozzak egy másik galériát, amelyben Európa és a Távol-Kelet találkozna. Európának ugyanis a jövőben két nagyhatalom között kell lavíroznia. Amerika és Távol-Kelet között. Krakkó pedig földrajzilag is nagyon jó „keresztvezető” e két világ között. Közel van hozzánk Prága, Pozsony, Bécs és Budapest. Minden előnyével feléleszthetnénk az Osztrák-Magyar Monarchiát. Tehát nem vágyom távoli szigetre, ezt a galériát szeretném mihamarabb megnyitni. Közben újabb játékfilm terve is foglalkoztatja. A már említett katyni mészárlásokról szeretnék filmet forgatni, amelyet a legnagyobb titokban hajtottak végre. Három hadifogolytábor csaknem tizenötezer lakójával végeztek a szovjetek, mindegyiküket brutálisan agyonlőtték, és előre kiásott tömegsírokba dobálták, tíz-tizenkét réteg vastagságban. A mészárlást a szovjet kommunista párt politikai bizottsága rendelte el, Sztálinnal az élen, majd megpróbálták a németekre kenni. Hatalmas munka lesz. Nagyon várom. Még ebben az évben szeretném elkezdeni a forgatást. De mint maga is mondta, vasból vagyok. Nem foghat ki rajtam, csak a halál. SZABÓ G. LÁSZLÓ